

Přijetí našich předků do moravského rytířstva

Naši předkové byli dne **8. 12. 1536** přijati do **moravského rytířstva**. V zápise o jejich povýšení je dovětek: **Obdarování krále Ferdinanda**.

Ferdinand I. a jeho manželka Anna Jagellonská. Kresba z druhé čtvrtiny 16. století.

Rytíři byli především vojáci, kteří potřebovali cvičit své bojové dovednosti. Proto se pořádaly **turnaje** - cvičné bitvy všech proti všem i klání jednoho proti jednomu. Vliv turnaje na válku se promítl také do bojové taktiky. Nikde jinde nebylo možné lépe uplatnit nové strategie a je velmi pravděpodobné, že kvůli turnaji – bitevní řeži, a přímo v něm se zrodila a prosadila metoda masivního útoku s napřaženým kopím, že právě zde se prověřovaly nové taktiky.

Turnaje mívaly tři disciplíny: souboje na koních, klání dřevci, pěší souboje.

Turnaje poskytly rytířům zejména příležitost, jak zazářit připoutat pohledy, neboť se na nich shromáždilo početné publikum včetně žen. Z vrcholného období turnajů také pochází zvyk nosit na rukávu stužku či šátek v barvách dámy, pro níž se rytíř snažil dobýt vítězství.

Rytíři mohli stavět na odiv svou chabrost, jezdecké umění a rytířskou – dvorné, čestné chování. Bylo například zvykem, že rytíř po pádu soupeře z koně sám také sestoupil a pokračoval v boji pěšky stejnou zbraní jako protivník. Nebylo také nijak neobvyklé, že se vítěz vzdal nároku na trofej – zbraně, zbroj a koně soupeře.

Během turnajů docházelo k tak velkému počtu zranění (např. anglický král Jindřich VIII. v roce 1536) a úmrtí (např. francouzský král Jiří II. v roce 1556), že se je církev snažila zakázat, a dokonce vyhrožovala, že odmítne pohřbít jakéhokoli rytíře, který zahyne při turnaji.

Zobrazení zabítí francouzského krále Jiřího II. během turnaje roku 1559. Král zemřel na následky zranění v turnaji proti hraběti Montgomerymu. Turnaj se konal na počest svatby královny dcery Alžběty se španělským králem Filipem II.

Tento turnaj se konal v Římě v roce 1565.

Tento turnaj se konal v Sieně na počest Ferdinanda I. de Medici (1549 – 1609).

Nyní se ještě pokusíme najít vysvětlení, proč byli naši předkové přijati do moravského rytířstva. Abychom si dokázali na tuto otázku odpovědět, budeme ji muset posuzovat v kontextu doby. Nejprve je třeba zdůraznit, že v první polovině 16. století nebylo legitimací pro povýšení mezi rytíře ani tak bohatství, jako spíše zásluhy a ctnosti. **Šlechta se skutečně bránila kupování šlechtických titulů, což by otevíralo brány šlechtictví měšťanům. Kromě služby panovníkovi, zemi nebo biskupovi a pánům se stále častěji objevovalo jako důvod k povýšení vzdělání.**¹

V této souvislosti je třeba zdůraznit, že povýšení bratři Jan, Jakub a Prokop nebyli ani vzdělání (nebo alespoň se to o nich z nám dostupných pramenů nedovídáme), ani bohatí (měli je dva hamry). Zbývala tedy pouze jediná možnost: služba panovníkovi a zemi.

Bitva u Moháče. Soudobé stylizované vyobrazení.

V první polovině 16. století sloužit panovníkovi znamenalo účastnit se tureckých válek. Moháčská katastrofa (29. srpna 1526) otevřela Turkům cestu do střední Evropy. Sulejman I. „Nádherný“ (1520 – 1566), vítěz od Moháče, upevnil úspěchy svého otce a zaměřil výboje i do střední Evropy. **Roku 1529 Turci poprvé zaútočili na Vídeň a ohrozili moravskou hranici. Morava se tak stala nárazníkovou zemí ve stálé válce s Turky. Byla nejvíce ohroženou zemí České koruny.** Zemští páni věděli, že v boji s Turky jde o všechno a že je třeba zajistit obranu země. Tíha obrany ležela na zemské hotovosti, totiž zemském vojsku svolávaném v případě nebezpečí. V případě výpravy Turků na zemskou hranici se měla celá Morava proměnit ve vojenský tábor. Vojenská služba se stávala nejen ctí, ale i povinností všech šlechticů, biskupových manů a vrchnostenských úředníků. Pro případ

¹ Válka, Jos.: *Dějiny Moravy. Díl 2. Morava reformace, renesance a baroka.* Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. 1995

přímého útoku Turků na Moravu byl vypracován systém varovných signálů. Na pohraničních pevnostech pozorovaly hlídky dnem i nocí krajinu. Kdyby zjistily, že se blíží Turci, měly zapálit na kopcích ohně a dvakrát vystřelit z děla. Kdyby byl Turek až na hranici, mělo se vypálit třikrát, a kdyby se dostal na dohled, čtyřikrát. Tím měl být uveden do chodu celý obranný systém. **Šlechta se po dlouhém období míru vracela ke svému původnímu poslání a ve válkách proti Turkům našli uplatnění zejména rytíři. Přímou do boje zasáhli Moravané po moháčské bitvě poprvé roku 1529, kdy Turci oblehli Vídeň. Pod vedením zemského hejtmana Jana z Pernštejna a osmičlenné vojenské rady postavili Moravané do boje 20. 000 pěšáků a 1. 600 jezdců (pozn. aut.: v této souvislosti je nutno zdůraznit, že naši předkové byli ve službách Pernštejnů, jak dokládají erbovní svorníky v prostějovském domě Jana Pavláta z Olšan. Je tedy možné, že se naši předkové polního tažení rovněž zúčastnili).** Když koncem září turecké vojsko oblehlo Vídeň, rozdělilo se moravské vojsko na dvě části a jeho hlavním úkolem bylo zabránit Turkům v přechodu na levý břeh Dunaje a chránit zemskou hranici.

Obléhání Vídně Turky r. 1529. Rytina z 16. století.

S tureckými oddíly pronikajícími na levý břeh Dunaje sváděli Moravané jezdecké šarvátky. Hlavní tábor moravského vojska byl zřízen u Znojma.²

² Čapka, F.: *Dějiny Moravy v datech*. Akademické nakladatelství, s.r.o.. Brno. 2001

Turecký jezdec v bojové akci. Anonymní dřevoryt v Kosmografii s Münsteru, 1564.

Roku 1532 táhl Sulejman I. znovu proti Vídni, ale když poznal, že město je připraveno k obraně, obrátil se do Štýrska. A strašlivě je poplenil.³

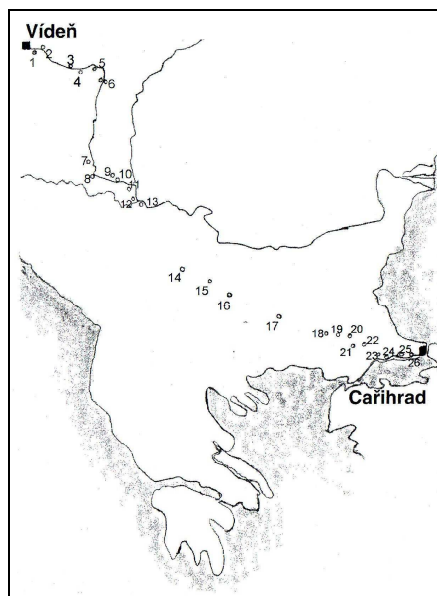

Turecké vojsko na pochodu. Výsek z dřevorytu E. Schöna, 1532

³ Válka, Jos.: *Dějiny Moravy. Díl 2. Morava reformace, renesance a baroka*. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně. 1995

V roce 1533 bylo zahájeno jednání o mír s Osmanskou (tureckou) říší v Cařihradě (Konstantinopol, dnešní Istanbul). V rámci poselstva krále a markrabího Ferdinanda I. se jednání zúčastnili též někteří moravští páni jako Vojtěch z Pernštejna, Jan z Kunštátu a bratři Meziříčtí z Lomnice.⁴ Vzhledem k tomu, že naši předkové byli ve službách Pernštejnů, jak dokládají erbovní svorníky v prostějovském domě Jana Pavláta z Olšan, není vyloučeno, že Vojtěcha z Pernštejna na jednání do Cařihradu doprovázeli.

V průběhu své cesty do Cařihradu se autor Leidenského skicáře zastavil v místech uvedených na mapě. Lokality jsou vyznačeny čísla v pořadí zastávek, respektive v tom pořadí, v němž jsou seřazeny ve skicáři, přes pomlčku uvádíme současné jméno: 1. Hanburg – Hainburg; 2. Praesburg – Bratislava; 3. Comorren – Komárno; 4. Gran – Esztergom; 5. Blenenburg – Visegrád, Marussa – Nagymaros; 6. Offen – Buda, Pest; 7. Erdud – Erdut; 8. Ocowar – Vukovar; 9. Bodin; 10. Peterwaradin – Petrovaradin; 11. Schlancamen – Slankamen; 12. Semon – Zemun; 13. Belgradum – Beograd; 14. Nissa – Niš; 15. Pijro – Pirot; 16. Sophia – Sofie; 17. Philippopolis – Plovdiv; 18. Mustapha Gubristi – Svilengrad; 19. Adrianopolis, Endrene – Edirne; 20. Hafsa – Havsa; 21. Eschgibaba – Babaeski; 22. Pijrgas – Lüleburgaz; 23. Schurli – Çorlu; 24. Sijliberia – Silivri; 25. Pontegrando – Büyücekmece; 26. Pontepicoli – Küçük Çekmece.

Zastávky na cestě mezi Vidní a Cařihradem v 16. století

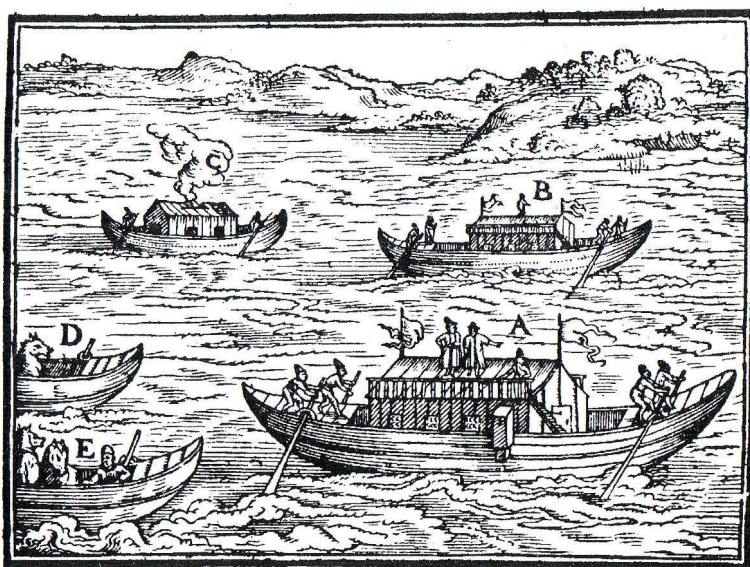
⁴ Havlík, L. E.: *Moravské letopisy*. JOTA. Brno. 1993

Pozn. aut.: V roce 1532 armády Karla V. dočasně obsadily větší část Uher, Když bylo ale jisté, že k žádnému útoku ze strany Turků na území Svaté říše římské nedojde, císař svá vojska stáhl. Tento tah se později ukázal jako velká chyba, neboť Ferdinand I. neměl dostatek sil na obsazení zbylých uherských zemí. Nicméně sultán, který situaci v Evropě bedlivě sledoval, se stal přístupný diplomatickým jednání. Z jara následujícího roku zasedli za jednací stolec zástupci obou stran (rakouské i turecké). Výsledkem byl dočasný mír z 23. června 1533, který dal Ferdinandovi jistotu, že se v nejbližší době turecké vpády do střední Evropy neuskuteční. Samotný Ferdinand si ponechal území Slovenska a Chorvatska, ale byl nucen každoročně platit Osmanům částku 30 000 dukátů. Mírem s Osmanskou říší ze dne 23. června 1533 Ferdinand uznal tureckou svrchovanost nad celými Uhrami, sultán však souhlasil s přímou habsburskou vládou v západní části Uher.

Jaký byl průběh cesty do Cařihradu v 16. století, o tom si můžeme učinit představu díky tzv. Leidenskému skicáři⁵. Leidenský skicář představuje systematický záznam o cestě z Vídně do Cařihradu, zahrnuje veškerá místa povinných zastavení, prakticky všechny pevnosti, velká a dokonce i téměř všechna malá města.

Z geografického hlediska se cesta rozpadala na dvě části – severní a jižní. Severní polovina se táhla rovinatou krajinou a cestovatelé rádi využívali splavnosti Dunaje; případně její různé varianty, jež v podstatě sledovaly tok řeky. Jižní polovina cesty potom vedla po souši, hornatým vnitrozemím Balkánu. Z Vídně přes Prešpurk do Komárna a na osmanskou hranici to nebylo daleko ani na tehdejší poměry. Až do Budína se cestovatelé nacházeli v příhraničním pásmu; pohybovali se mezi pevnostmi a správními centry (Visegrádem, Ostrihomí a Budínem). Po zastávce v Budíně a Pešti pokračovala diplomatická poselstva většinou na lodích po Dunaji.

Dunajská flotila doprovází císařské poselstvo. Knihovna Národního muzea v Praze.

Přímo na Dunaji žádné další velké uherské město neleželo. Stoličný Bělehrad i Pětikostelí cestovatelé zmiňovali jen pro informaci, že pluli blízko nich, právě tak jako nedaleko nešťastného Moháče. Poselstva jela poměrně svižně a nezřídka cestovala přes noc. Cesta lodí pro poselstvo s doprovodem a nákladem byla, když ne rychlejší, tak rozhodně pohodlnější. Cesta koňmo byla náročná a představovala přibližně 80 hodin v sedle. Z Bělehradu dále na jihovýchod se cestovatelé v podstatě napojili na starou cestu vybudovanou Římány, na via Traiana, jež spojovala Cařihrad se severními provinciemi. V doprovodu byly i vozy nebo zvířata s nákladem. Koně šli nejčastěji krokem. Čas od času bylo nutné nechat zvířata i lidi odpočinout. Cesta z Vídně do Cařihradu tak trvala přibližně 40 – 50 dnů⁶.

Jak účast na polním protitureckém tažení, tak účast v doprovodu Vojtěcha z Pernštejna do Cařihradu by jistě byla důvodem k povýšení našich předků do rytířského stavu. Proto nelze žádnou z uvedených účastí vyloučit.

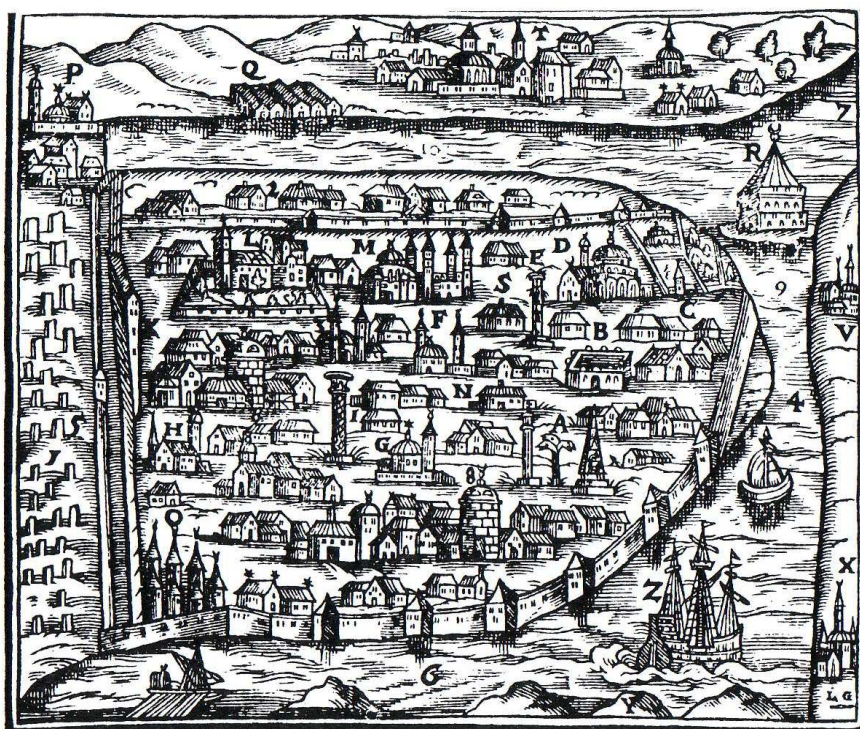
⁵ Klusáková, L.: *Cesta do Cařihradu*. Nakladatelství ISV. Praha. 2003

⁶ Klusáková, L.: *Cesta do Cařihradu*. Nakladatelství ISV. Praha. 2003: *Darovací poselstvo Jindřicha z Lichtenštejna roku 1584 vyrazilo z Vídně 30. srpna a do Cařihradu dorazilo za více než jeden a půl měsíce – asi 17. října.*

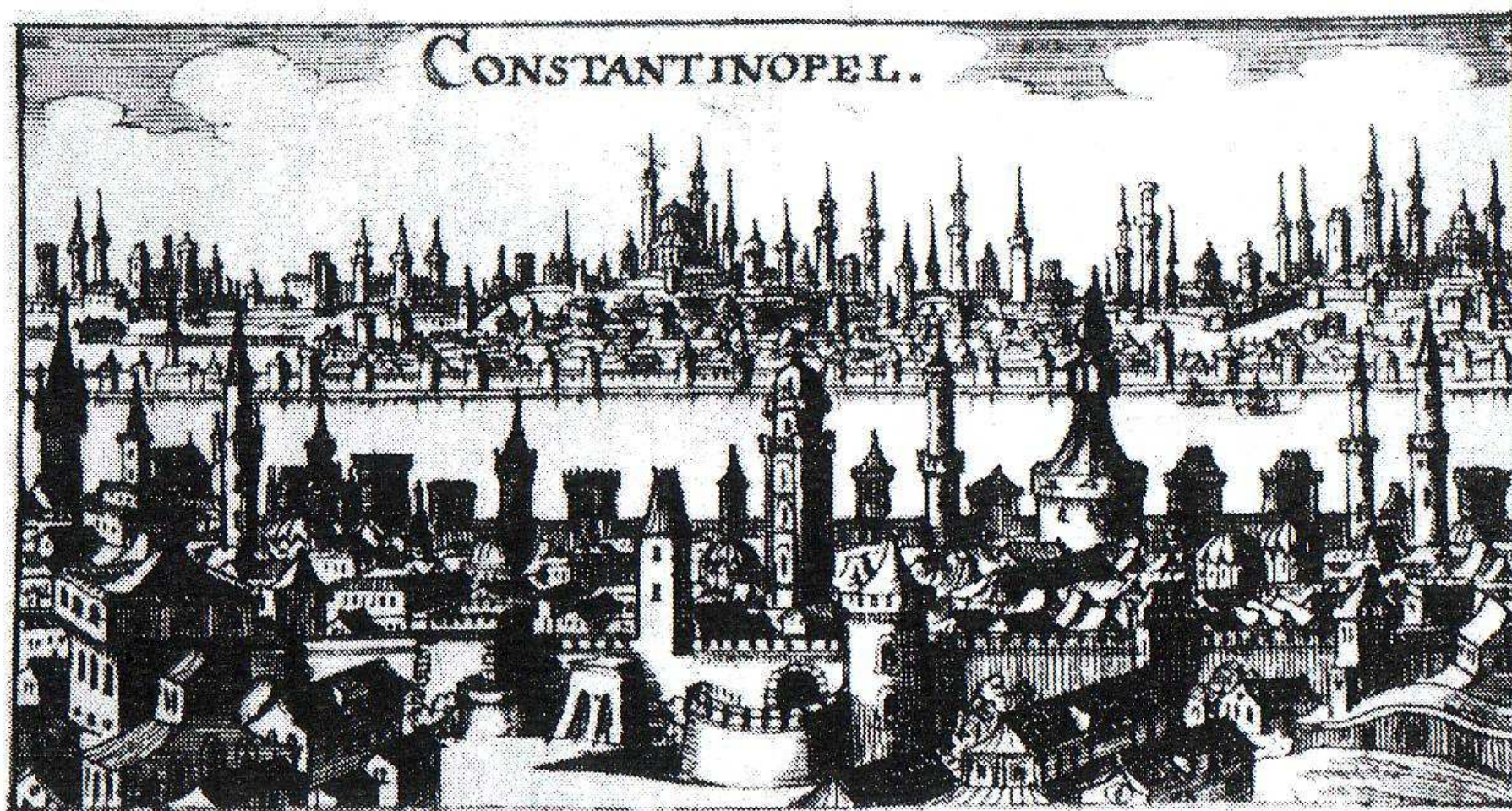

Cařihrad podle Civitates orbis terrarum. Národní galerie v Praze.

Cařihrad podle Salomona Schweigera. Knihovna Národního muzea v Praze.

Cařihrad v dobové topografii. Knihovna Královské kanonie premonstrátů na Strahově.